

D' antwoorde des Princen van Orangen, opte brieven van Dagemente van den Procureur generael.

Bron: Verantwoordinge, verklaringhe ende waerschowinghe mitsgaders eene hertgrondighe begheerte des edelen, lancmoedighen ende hooghgeboren Princen van Oraengien, naar de eerste drukken van 1568 opnieuw uitgegeeven en ingeleid door Dra. M.G. Schenk; met een voorwoord van Prof. Dr. A.A. van Schelven en een portret van den prins naar de gravure van H. Goltzius, Amsterdam, 1933, pp. 89-96.

[89]

Myn Heere de Procureur;

Ick heb ontfangen de Copie van den Daghemente, dwelck ghy tot mynen laste by openbare uitroepinge hebt doen executeren ende vercondigen. Ende ter herten nemende de beschuldigen daer inne ghestelt, ghelijck een Heere van mijnder qualiteyt behoort te doene; en begheere ick gheen sake soo seere (ghelijck ick oock metterdaet noch hope te doen blijcken) als van my daer teghen wettelijck ende soo dat behoort te stellen ende te verantwoorden ende en ben oock van gheender meyningen van in de herten der onwetende eenich achterdencken te laten, van dat ick mijn eere ende der verbintnisse, die ick den Coninck schuldich ben niet ghenoech en soude ghedaen hebben oft dat ick my soude qualick gequeten hebben in den Staten, lasten ende diensten, daer af sijnder Majesteit eertijden belijft heeft my te voorsien oft in andere saken. Ende verhope wel te bewijzen met goeden redenen ende verclaeringen van mijnder ontschult ende verantwoordinghe, dat myne goede, lanckduerighe ende getrouwe diensten, onkosten ende schaden, daer in ick ter oorsaken van den selven diensten gecomen ben, verre zijn te boven gaende mijn verbintenissen ende de gunsten my ghedaen.

Mits denwelcken ic goede redene ende oorsake hebbe om gheen mindere begheerte te hebben, dat men in dese calculatie trede dan de ghene, die door afrekeninghe ende sluytinge van rekenschappen verhoept ende verwacht syne saken te voorderen ende raddresseren. Maer alsoo tghene, dat wy meest begheeren ende voor ons nemen dickwils is het leste, dat men te wercke can ghestellen, willende behoorlijck ende by ordre so et beraemt voortvaren, gelijk oock daerom de Medecijn oft Cirurgijn niet en soekt de wonde (hoe groot oft sorghelijcke dat die zy) te ghenesen

[90]

ende toeheelen, hy en hebbe eerst den grondt ende humueren der selver daer toe bequaem ghemaect; noch oock de bouw-meester en bestaet het werck te maken hy en hebbe tselve eerst wel ghefondeert; soo ben ick van gelijcken door de qualiteyt van uwen voorschreven Dagemente benoodicht ende bedwonghen van de verclaringhe ende bewijsinghe van der voorschreven myne ontschult alnoch uut te stellen ter tijt toe, dat uwe voorschreven beschuldighen sullen wesen ghedaen voor competente, bequame ende niet suspecte Rechters, daer men sal mogen verhoppen, dat behoorlijck regard zal worden ghenomen opt ghene men sal connen allegeren ende oock geprocedeert worden tot absolutie oft

condemnatie na den heysch ende gelegentheydt der saken, waer en tusschen ick my selven sal moeten vertroosten mette exempelen (daer de Historien vol af zijn) van den ghenen, die, om met perijckel van haren lijve ende verlies van hennen goeden te hebben bewaert ende vermeerdert de Staten, Landen ende incomingen van haren Coninghen, Princen ende Heeren, hebben geweest niet alleen schandelijck voortgheroepen ende geblameert, maer oock (crijgende in stede van loon ende bekentenisse, lichamelijcke ende openbare straffe) ghedoot, gheexecuteert, gebannen ende verjaecht ende hebben moeten sien, dat de verdiensten van henne goede diensten sijn toegeworpen geweest den ghenen, dier alderminst hadden verdient.

Het welck ick min vremdt vindende ben in desen onsen tijden, na dien men nu oock den alder onnooselsten can lichtelijck niet alleene suspect, maer oock odieux ende abominabel maken, mits doende alleenlijck soo vele door eenige toegemaecte personen, dat hy worde gheacht ende ghehouden voor een Ketter, want tselve punct gewonnen

humeur = (toestand van de) lichaamsvochten.

heysch = eis.

bekentenisse = erkenning.

onnoosel = onschuldig.

toemaken = opstoken.

[91]

sijnde, sal hy bevinden niet alleene, dat alle syne diensten, weldaden ende verdiensten zijn vergeten, maer oock dat alle goede presumptien ende gevoelen hem benomen wesende hy is blijvende suspect ende in vreesse van beschuldicht te worden van rebellien, oproer ende muyterije. Ja int generael van alle den specien van misdaden ende delicten, die men mach begrijpen onder den tijtel ende name van gequetster Majesteyt. Ende dat meer is, mits dien dat alle accusatien van der ghepretendeerde Ketterije soo grootelijck in den haet sijn in dese teghenwoordige tijden, so eest by na van noode om de selve te straffen, sonder daer mede eenighe verbitteringhe oft afkeer te maken in den herten van den ghenen, die men in dienste begheert te houden, dat men tselve bedecke metten mantel der misdaden ende delicten van gequetster Majesteyt van den welcken nochtans sulcke beschuldichde te vergeefs arbeyt hem te verantwoorden ende ontschuldighen voor den ghenen, dien hy voelt hem suspect te houden van der selver Katterije. Want na dien de selve misdaden niet en sijn de oprechte oorsake, noch redene, waerom dat hy vervolcht, aenghetast, ghevangen ende beschuldicht wordt, so en can hy niet verhoppen eenighe absolutie oft ontslaginghe, al dede hy oock opentlijck blijcken van sijnder onschult; maer moet lijden, dat onder het deksel ende pretext der voorschreven delicten hy worde gecondemneert oft soo verre sijn onschult te seer claer is, dat hy door vertrecken ende uustellinghen van procederen, verwachte een eeuwige ende deerlijcke ghevanckenisse.

Het welck alleen genoechaem soude moghen wesen om my gheexcuseert te houden, dat ick niet en comparere voor den Hertoghe van Alven, Gouverneur ende Capiteyne generael van den Nederlanden; en dede oock, dat men met vele redenen bevindt dat uwe voorschreven, verworven Dagement is na recht nul ende sulck dat ick gheensins ghehouden en ben den selven ghehoorich te wesen.

vertrecken = verschuiven.

[92]

Want bovendien dat de Doorweerder geen wete, sommatie oft insinuatie van synen exploit gedaen en heeft aen mynen persoon, daer ick my nochtans (na voorgaende wete der Hertoginne van Parma, als doen Regente daer af gedaen) my maer en heb vertroocken in desen mynen Graefschap van Nassou, om eenighe myne Sonderlinge affairen, ghelijck ick oock aen sijnre Majesteyt van langhe te voren hadde verclaert van meyninghe te wesen van doene ende niet om te verlopen oft te latiteren, so u mandement houdt, soo zijn noch de Termijnen, Dilayen ende Intervallen so cort, dat het onmogelijck soude wesen, dat men daer en tusschen soude wesen gewaerschout van der uitroepinghe, ghedaen te Bruessel ende hem connen vinden in der selver stadt ende vele min in andere noch voorder ghelegen, daer den Hertoghe van Alve binnen middelen tijde soude moghen reysen, want midts dien, dat elcken termijn ende dilaye sijn cracht ende effect heeft, so ist notoir, dat men regard moet nemen op elcken van den selven ende niet op de dry der selver dilayen tsamen gevoecht ende by een ghehoopt. Ende te willen prefigeren ende stellen termijnen van vijfthien daghen in sulcker distancien als is van hier tot Bruessel, en is anders niet dan te proponeren geboden, mandementen ende daghementen, den welcken onmogelijck waer te voldoene. Ende ophoopende de voorschreven dilayen ende dier dry voor een nemende, so wort bevonden dat men in saken van so grooten ghewichte ende tegen personen van der qualiteyt als ick ben, pretendeert te procederen by een eenich daghement teghen alle ordre van rechte; ghemerckt men in ghelijcke saken na recht noch sommierlijck ghenoech procedeert, oock onderhoudende de ghewoonlijcke maniere, de welcke houdt, dat men na dry verscheyden daghementen verworven ten minste na het Interval van thien daghen na elck, eyndelick eerst come ten peremptoire ende dat

verloopen = ontvluchten.

latiteren = zich verbergen.

sommierlijck = zonder dat 't volledig bewijs wordt geleverd.

[93]

daer neffens de Rechter hem volcomelijck hebbende gheinformeert van der stadt oft plaetse, daer de absente, die men wilt doen daghen hem houdt, ordinere de dilaeyen na advenant van de distantie der selver, dwelck niet wesende gedaen by uwen voorschreven dagemente, moet nootelijck volghen, dat het is nul ende van geender weerden, welcke nulliteyt wordt begrepen in alle acten van rechte onbehoorlijck ende by incompetente ghedaen.

Ende so vele te meer in desen, mits dat uwe ghepretendeerde daghement geen plaetse noch macht en can grijpen of hebben, als ghedaen ende voortghestelt tegen eenen, die hem houdt buyten den Landen ende jurisdictie van den Coninc, binnen den palen van den Rijcke, ja is een lidt ende staet van den selven Rijcke, aen het welcke men na recht behoort te versoecken renvoy van den ghenen, die daer zijn vertroocken, sonder dat men de selve mach uitroepen met dagementen, ghedaen buyten den voorschreven Rijcke door gepretendeerde publicatie ende voortroepinghe, dwelck eertijden so grootelijck is geweest gheweghen, dat meest uiter selver redenen voor nul ende van gheender weerden is verclaert het vonnisse gegeven by Keyser Henrick tegen

Robrecht, den Coninck van Secilien; daer by gevoecht, dat de selve Keyser was vergeselschapt van een machtige heyr cracht, de welcke suspect was den voorschreven Coninck Robrecht, gelijk teghenwoordelijck den voorschreven Hertoghe van Alven oock versien is van een armeye van Spaengiaerden, de welke tonswaert zijn dragende sulcken herte als elcken kennelijck is.

Het welcke ymmer wel behoort genoeg te zijn om te bewijzen de nulliteyt van u voorschreven daghement ende impetratie; te meer dat de voorschreven Hertoghe in mijn respect is notoorlijck meer Rechter incompetent dan was de voorschreven Keyser ten aenschou van den voorschreven Coninc van Secilien; ghemerct dat de Ridders van der

Rijcke = het Keizerrijk.

impetratie = eis.

in mijn respect = mijns inziens.

[94]

Ordre volgende de Rechten, Statuten ende Contracten van der selver ordre niet en moghen ghedaecht worden ter Causen van quade, leelijcke ende boose stucken, die sy souden moghen bedrijven dan alleen voor den Deken oft Hooft ende haren medebroeders; ja dat meer is, men en mach niet procederen tot aentastinghe, bewaernisse oft vanghenisse van dein selven Ridders, sonder dat het selve eerst zy ghesloten ende gedecreteert ten minsten by advijse van sesse hen medebroeders, in welcken ghevalle sy behooren terstont gestelt te worden in der bewaernisse van den Collegie ende vriendelijck geselschap van der voorschreven Ordre ende niet gehandelt met sulcken rigueur, als men voortstelt teghen onse Neven ende medebroeders, die alreede ghevanghen zijn.

Het welcke ook versterckt de voorschreven nulliteyt van uwer impetracien ende sonderlinghe oock van de rigoureuse clause van vangenisse, daer in gestelt, want also de mensche natuerlijck genegen is tot sijns selfs bewaernisse, so en hevet gheen schijn oft apparencie, dat men ons wilt doen compareren tusschen lieden ende voor Rechters heel suspect, ja oock in gevanckenissen straffer ende rigouuser zijnde dan wy zijn ghehouden oft verbonden ende na recht behoorlijck is, na het welcke het ghevanckenisse alleenlijck is dienende om hem te versekeren van den persoon des ghevanghen ende niet om hem te benemen alle conversatie, communicatie raedt ende advies, sonder de welke niet moghelijck en is, dat eenighe sake van importancien soude connen wel ende behoorlijck beleydt ende verantwoord worden, dwelck men nochtans (soo wy verstaen) metter daet heeft ghebruyckt ende noch doet aengaende onsen voorschreven Neven ende medebroeders:

De welcke wy oock sien ghevoert te zijne buyten den Landen van Brabant, niet teghenstaende de expresse contrarie voorwaerden, rechten ende contracten volgende ende onder den welcken dat selve landt maer en is ghe-

[95]

houden ende verbonden ter onderdanicheyt van syne Majesteyt. Bovendien dat oock het selve is gebeurt in den persoon van onsen Sone, de Grave van Bueren sonder eenich regard ghenomen te hebben aen sijn groote jonckheyt ende notoire onnooselheyt, het welcke ons dient voor een waerschouwinghe, dat de voorschreven Hertoghe van Alven gheen wille oft meyninge en heeft van hem te voeghen na eenighe contracten, verbintenissen, rechten, wetten of costuymen

ende dat also ons onmogelijck soude Wesen van den selven eenighe absolutie te vercrijgen, al deden wy oock volcomelijck blijcken van onser onschult door dierghelijcke allegatien.

Midts den welcken ende dat so wel na recht als uut crachte van de conventien ende verdraghe, ghemaect by der blijder incoemste, begrijpende de voorwaerden ende voordeelen onder ende midts den welcken het voorschreven Hertoochdom van Brabant alleenlijc onderdanicheyt schuldich is, zijn Wij die ons wooninghe ghehouden hebben in den voorschreven Hertoochdomme, ghefoondeert te verhouden ende schorsen alle ghehoorsaemheyte, die wy den Coninck schuldich zijn totter tijt toe, dat syne Majesteyt beter gheinformeert wesende, sal hebben ghebetert ende gherepareert het ghene, dat tegens ende in preiudicie der voorschreven blijder incoemste is ghedaen ende voortghestelt gheweest.

Waerom wy u wel hebben willen adverteren ende by desen oock verclaren, dat midts den redenen voor verhaelt wy uwe voorschreven daghement ende citatie houden voor nul ende van gheender weerden; van der selver nulliteyt wel expresselijck protesterende, oock in respecte van alle het gene, dat uut crachte ende volghende den selven ghedaen ende verclaert sal worden. Te meer gemerct de notoire incompetencie van den voorschreven Hertoghe van Alven aen den welcken de commissie van deser saken in der qualiteyt van Gouverneur ende Capiteyn

verhouden = opschorten.

[96]

generael van den Nederlanden gheadresseert is, willende dat in synen respecte ende voor so vele het van noode zy, dese tegenwoordige ons diene van onschult ende by ordre oock van weygheringhe, want wy metter daet ende by experientie bevinden, dat wy midts den redenen voorschreven niet en souden connen verhoppen van hem te obtineren het recht, dat onse sake mach meriteren.

Offererende ons te representeren voor de Keyserlijcke Majesteyt, de Cuervorsten, Vorsten, Staten ende andere van den Rijcke oft voor andere bequame ende niet suspecte Rechters ende die waerschijnlijck sonder partialiteyt oft affectie souden kennisse nemen ende wijsen na de ghelegentheyte der saken; anderwerf protesterende van der nulliteyt van al tghene dat by den voorschreven Hertoghe van Alven, rechtere (soo voorschreven is) incompetent, suspect ende gherecuseerde oft by de ghene, die voor oft in plaetse van hem mochten worden oft wesen ghecommitteert, sal moghen ten achterdeel ende in preiudicie van ons ghedaen, geseyt, gheordonneert ghewesen ende ghedecreteert worden.

Ende want dese teghenwoordighe alleenlijck dient om u de voorschreven verclaringhen, presentacien ende protestacien te insinueren, op dat by u ende andere daer op worde ghenomen sulcken consideratie, ghelijck dat behoort; bidde ick Godt, dat hy u mijn Heere de Procureur hebbe in sijn salighe hoede.

Ghegheven te Dillenborch den derden Meerte 1568,
ondergeteekent: Guillaume de Nassou Ende op
den rugghe stontd gheschreven: Aen mynen
Heere den Procureur generael.

OCR-scan en controle: Dr G.W. Drost